

بررسی نقش زنان در کاهش پسماند خانگی

ماندانا یآوری، مدرس ، مشاور ، کارشناس ارشد محیط زیست

اصل بیستم بیانیه ریو "بانوان سهمی حیاتی در نحوه بهره برداری و توسعه زیست محیطی دارند، لذا مشارکت همه جانبه آنها برای دستیابی به توسعه پایدار ضروری است."

مقدمه

یکی از اصول راهبردی مدیریت پسماند در اجرای طرح کاهش تولید و تفکیک پسماند خانگی، ضرورت فرهنگ مصرف افرادی است که هر یک از آنها با اثرگذاری برطیف وسیعی از افراد جامعه در کاهش تولید و تفکیک پسماندهای خانگی از مبدا موثرند. پیاده سازی مدیریت پسماند بدون در نظر گرفتن اهمیت نقش فرهنگ زنان که تولید کننده اصلی پسماند خانگی می باشد عملاً غیرممکن است. از این رو می توان با بکارگیری شعار صرفه جویی امروز ، خودکفایی فردا ، الگوها و هنجارهای مصرفی در جهت عدم اسراف و رفتارهای مشارکتی ، فرهنگ سازی شود تا بستری مناسب برای کاهش هزینه ها و بهبود مدیریت پسماند فراهم آورد.

خانه محل امنی است که در آن افراد خانواده سعی بر آماده کردن محیطی آرام دارند تا با یکدیگر زندگی سالمی داشته باشند یکی از معیارهای یک خانواده سالم و آرام داشتن محیطی پاکیزه و بهداشتی است تا در این محیط ، سلامت جسمانی و روانی خانواده حفظ شود.

تولید زباله چه در خانه و چه در جامعه فضای بسیاری را اشغال کرده و تبدیل به منبع بسیاری از بیماری ها می شوند چرا که تنها چند کیلوگرم از زباله های متعفن می توانند سبب شیوع بیماری های بسیار خطرناک شود. خانواده نمونه ای از جامعه است که در آن زندگی می کنیم اگر خانواده به عنوان عضو اصلی جامعه بزرگ در زمینه سالم سازی احساس مسئولیت کند، جامعه ای سالم خواهیم داشت. در همین راستا، نقش مدیریت پسماندها در منزل توسط زنان

خانه دار اهمیت ویژه ای دارد. زنان نخستین آموزگار و شکل دهنده شخصیت اصلی کودکانند. در سالهای اولیه دوران آموزش ابتدایی هم، معمولاً آموزگاران کودکان، زنان هستند. بنابراین هر چه آگاهی زنان افزایش یابد، جامعه به سوی ترقی و پیشرفت گام خواهد برداشت. خوشبختانه زنان کشور ما در زمینه های اجتماعی و فرهنگی، بسیاری از دانستیها را میدانند. اما متأسفانه به مسائل محیط زیست آن چنان که باید اهمیت داده نشده است لازم است تا با بازگویی نکته هایی مرتبط با حفظ محیط زیست، دانستیهای لازم را در اینباره در اختیار آموزگاران اصلی جامعه قرار دهیم.

پسماند

پسماند اصطلاحاً به مواد زائد جامد، نیمه جامد یا مایعی گفته می شود که ظاهراً بدون استفاده و دور ریز گفته می شود. پسماند خانگی شاید مهمترین بخش پسماند محسوب می شوند که در صورت تفکیک و مدیریت صحیح می توان بخشی از سرمایه های ملی را باز گرداند. امروزه به دلیل افزایش جمعیت، پسماند های شهرها نیز افزایش یافته است .

پسماند های خانگی عبارتند از : پسماندهای مواد خوراکی، کاغذ، شیشه، فلزات، پلاستیک، پارچه و غیره. قسمت عمده ای از پسماند های خانگی را پسماندهای گیاهی و حیوانی مثل پسمانده سبزی ها، پوست و ضایعات میوه و استخوان و ضایعات گوشت و مرغ و ماهی تشکیل می دهند که پسماند تر به حساب می آید. کاغذ و مقوا اعم از روزنامه، کتاب، دفتر و کاغذ بسته بندی نیز بخش بزرگ دیگری از پسماند خانگی را تشکیل می دهد. انواع پلاستیک، ظروف یکبار مصرف، اسباب بازی و قوطی های فلزی و شیشه ای نیز بخشی از پسماند های منازل است. با استفاده صحیح و بهینه از مواد و کالاها می توان علاوه بر

صرفه جویی در هزینه خانواده، مصرف مواد اولیه و انرژی، مقدار کمتری هم پسماند تولید کنیم و البته جداسازی مواد تشکیل دهنده پسماند برای بازیافت کردن آن ها یکی از نکات مهم در مدیریت پسماند خانگی است.

مدیریت پسماند

با افزایش آگاهی و رواج فرهنگ محیط زیست امروزه بسیاری از زنان می دانند که محیط زیست در همه جا مورد بهره برداری بیش از حد قرار می گیرد. از آلودگی آب و هوا و خاک و شایع شدن بیماریهای سرطانی و ... اطلاع دارند. آنان می دانند بدون امنیت زیست محیطی جهانی، امنیت ملی وجود نخواهد داشت و برای بقا در طبیعت باید از قوانین آن پیروی کرد و باید در شیوه های زندگی تغییراتی به وجود آورد. در واقع تغییر الگوی مصرف و روی آوری به درست مصرف کردن کالاها، انرژی و منابع، بنیادی ترین رویکرد برای مقابله با موج مصرف، تخریب محیط زیست و آلودگی به شمار می آید. زنان به عنوان همسر، مادر، مدیر برنامه ریز خانواده و کسی که نقش اصلی را در تنظیم خرید و چگونگی مصرف به عهده دارد، و نیز به عنوان مربی، فرهنگساز نسل آینده و سرانجام به عنوان پیوند دهنده کودکان به خانه و جامعه میتواند نقش بسیار مهمی در تغییر الگوی مصرف و در نتیجه کاهش آلودگی داشته باشد. راهکارهای کاهش مصرف عبارتند از ارتقای سطح آگاهی زنان با مصرف صحیح؛ کاهش میزان سمی بودن پسماند های خانگی و کاهش مصرف کالاهای یکبار مصرف. ابزار زنان، آگاهی و خودباوری آنهاست. آنها باید بدانند که چگونه عمل کنند که سطح بهره وری خانواده را افزایش و آلودگی محیط زیست را کاهش دهند.

زنان باید به نقش آموزش دهنده خود در مورد درست مصرف کردن و در نتیجه کاهش ضایعات واقف باشند. این در صورتی عملی است که زن در زندگی روزمره الگوی صحیحی از مصرف داشته باشد. در کشور ما الگوی خرید کالای مصرف بخصوص مواد خوراکی در خانواده ها بسیار ناصحیح بوده و نیاز به آموزش همگانی دارد لذا پیشنهاد می گردد آموزش داده شود که خانم ها با برنامه ریزی خاص خرید کنند.

زنان با تفکیک مواد زاید سمی خانگی از محل تولید و جمع آوری آنها به طور جداگانه تا حدی میزان سم شیرابه محل دفن پسماند را کاهش می دهند. زیرا مخلوط کردن مواد زاید خطرناک خانگی مثل باتری های خانگی، ظروف پاک کننده، واکس، حشره کش، رنگ و مواد شیمیایی دیگر موجب تولید شیرابه سمی در محل دفن شده و آب و خاک را آلوده می سازد. بنابراین با برنامه ریزی های مخصوص برای تفکیک و جمع آوری جداگانه مواد سمی خانگی می توان تا حدی از آلودگی محیط زیست جلوگیری کرد. استفاده از کالاهای یکبارمصرف ضمن آنکه تولید مواد زاید را افزایش می دهد، به محیط زیست نیز آسیب می رساند. بنابراین با کاهش مصرف علاوه بر اینکه موجب حفاظت محیط زیست می شویم، حجم ضایعات تولیدی را تا حد زیادی کاهش می دهیم.

بازیافت

بازیافت به معنی استفاده از مواد مصرف شده برای تولید و ساخت مجدد همان کالا یا کالای قابل استفاده دیگر است، مثل ساخت کاغذ تازه از کاغذهای باطله و غیر قابل استفاده و جلوگیری از نابودی جنگل هایی که در تولید اکسیژن، نقش به سزایی دارند. برای بازیافت پسماندها جداسازی و تفکیک از مبدا مواد قابل تجزیه مثل پسماند های آشپزخانه و مواد غذایی از سایر پسماند ها بسیار حائز اهمیت است زیرا اینگونه پسماندها را می توان با استفاده از سیستمهای مدرن به کود آلی (کمپوست) تبدیل نمود که برای اصلاح خاک و جبران مواد غذایی از دست رفته آن استفاده می کنند و جایگزین بسیار مناسبی برای کودهای شیمیایی می باشد. شیشه، کاغذ، پلاستیک و انواع فلزات نیز از بهترین مواد برای بازیافت هستند که می بایست بطور جداگانه جمع آوری و تحویل داده شوند. بطری شیشه ای ۱۰۰۰ سال به صورت پسماند در روی زمین قرار دارد. قوطی آلومینیومی بمدت ۵۰۰ سال هنوز هم به همان صورت باقی خواهد ماند.

اولین قدم در بازیابی پسماند جداسازی آن بر حسب جنس و نوع مواد زاید است. با جدا سازی و تفکیک مواد از مبدأ تولید، علاوه بر اینکه سرمایه های ملی تلف نمی شود، بهداشت جامعه نیز رعایت می گردد. در این مورد همکاری زنان می تواند به طور چشمگیری موثر باشد. قدم موثر در این راه آموزش و ترغیب زنان برای تفکیک اولیه مواد در منازل می باشد. آلوده کردن معابر عمومی، در نهایت به شکلی دیگر بهداشت و تندرستی مردم را به خطر می اندازند. اگر چنانچه کاغذها، مقوا، نایلون و پلاستیک توسط مردم به خصوص خانمهای خانه دار به طور جداگانه و بدون مخلوط شدن با مواد دیگر مثل پسماندها مواد غذایی قابل فساد جمع آوری شود و با رعایت موازین بهداشتی به کارخانه های خمیر کاغذ، پلاستیک و یا نایلون انتقال یابند، به میزان بسیار بالایی بازیافت مواد امکانپذیر خواهد شد.

تفکیک از مبدا

بازیافت کاغذ

مصرف درست می تواند تا حد زیادی هزینه های خانواده و مصرف آب و انرژی را پایین بیاورد و از تولید بیش از اندازه پسماند جلوگیری کند. برای مدیریت پسماند های منزل در درجه اول مواد قابل تجزیه مثل پسمانده های آشپزخانه و مواد

غذایی را از سایر مواد جدا کنید. این مواد بسرعت تجزیه شده و به طبیعت باز می گردد. پسمانده های گیاهی نیز به کود کمپوست تبدیل می شود. کیسه های پلاستیکی، ضایعات پلاستیکی و لوازم پلاستیکی شکسته را جمع آوری کنید و به ماموران بازیافت تحویل دهید. روزنامه ها و کاغذهای باطله و دفترچه های تمام شده مشق نیز قابل بازیافت است که باید جداسازی شود. همچنین شیشه های به درد نخور منزل علاوه بر قابلیت مجدد تبدیل به شیشه در صورت بازیافت، فضای دفن پسماند را نیز اشغال نمی کند. بنابراین شیشه ها را نیز در محل دیگری نگهداری کنید و وقتی انباشته شد آن را به ماموران بازیافت بدهید.

بهبتر است تا حد ممکن از اسباب بازیها و لوازم باتری دار استفاده نکنید. باتری ها حاوی مواد سمی هستند و قرار گرفتن آن در دسترس بچه ها کار درستی نیست. از قرار دادن لامپهای سوخته در محلی که قابل شکستن است، خودداری کنید. مواد موجود در آنها بشدت آلاینده است. ظروف غذا را پس از تخلیه آب در سطل آشغال بریزید؛ زیرا سبب کاهش رطوبت در سطل پسماند می شود. با این روش کیسه های کمتری برای بسته بندی استفاده می شود. برای خرید نیز می توانید از سا کهای پارچه ای که پارچه های موجود در خانه ساخته اید، استفاده کنید در صورت امکان در موقع خرید از پاکتهای کاغذی استفاده شود.

بنابراین با برنامه ریزی های مخصوص برای تفکیک و جمع آوری جداگانه مواد سمی خانگی می توان تا حدی از آلودگی محیط زیست جلوگیری کرد. با آگاه سازی از مصرف بی رویه، تولید مواد زاید و آلودگی محیط زیست، هر بار از خود پرسیده شود که مصرف این مواد و انرژی تا چه حد ضروری است. میزان تولید مواد زاید، مقدار انرژی مصرف شده تا چه میزان بر محیط زیست و بهداشت جامعه اثر دارد و چه هزینه های برای رفع آلودگی ناشی از آن مصرف می شود و نیز با دانش الگوی مصرف، شاید بسیاری از مسایل ناشی از ورود آلاینده ها به محیط زیست حل شود. زیرا فزونی مصرف به معنای فزونی ضایعات و آلودگی محیط زیست است و اگر تصمیم داریم که در این زمینه کمتر نقش آلوده کننده داشته باشیم باید الگوی مصرف صحیحی برای خانواده تهیه کرد.